

Η Ρωσία

Η Ρωσία αποτελεί ένα σημαντικό δρώντα τόσο στη διεθνή οικονομική όσο και, κυρίως, τη διεθνή πολιτική σκηνή. Παράλληλα, διαδραματίζει έναν κύριο ρόλο στο πλαίσιο της Ανατολικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας. Τα βασικά της στοιχεία είναι τα ακόλουθα:

Πληθυσμός: 144 εκατ.

ΑΕΠ: 1,6 τρις (11η οικονομία στον κόσμο)

Κατά κεφαλήν: 11.000

Ανεργία: 5,2%

Πληθωρισμός: 3,7%

Εξαγωγές: 359 δις – σημειώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών της Ρωσίας αποτελούν ενεργειακοί πόροι, προϊόντα αμυντικής βιομηχανίας και υπηρεσίες.

ΑΞΕ: circa 35 δις/έτος – οι ΑΞΕ αυτές είναι απαραίτητες ειδικά όσον αφορά στη βιομηχανία ενέργειας καθώς απαιτούνται συνολικά τεράστια κεφάλαια για την τεχνολογική αναβάθμιση των σχετικών εγκαταστάσεων. Παράλληλα, μέρος των επενδύσεων αυτών προς τη Ρωσία θεωρούνται ότι είναι επαναπατρισμός κεφαλαίων Ρώσων που έχει αποκτηθεί από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος).

Η Ρωσία αποτελεί τον απόγονο της ΕΣΣΔ, ειδικά όσον αφορά στην πολεμική της βιομηχανία και την τεχνολογική της υπεροχή σε αμυντικά συστήματα. Ταυτόχρονα, αποτελεί μια μεγάλη πυρηνική δύναμη.

Τα στοιχεία αυτά, όμως, δεν επαρκούν στο τρέχον διεθνοποιημένο περιβάλλον όπου οι οικονομικές δυνατότητες είναι το βασικό πεδίο σύμπραξης και ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων κρατών. Για τη Ρωσία η μετεξέλιξή της σε αναδυόμενη οικονομία ήρθε στο πλαίσιο μιας σειράς από κομβικά ιστορικά σημεία:

Έως 1991: ΕΣΣΔ – έως το 1991 η βάση της συζήτησης ήταν το δίπολο Ανατολής-Δύσης με τις ΗΠΑ και ΕΣΣΔ να πρωταγωνιστούν.

1991-1998: «θεραπεία σοκ»- η κατάρρευση της ΕΣΣΔ θα οδηγήσει σε αναμόρφωση του τρόπου με τον οποίο τα κράτη της ένωσης αυτής, ανάμεσα σε αυτά και η Ρωσία, διαχειρίζονται την οικονομία τους. Από κεντρικά, σοσιαλιστικά, προγραμματιζόμενες οικονομίες χωρίς ιδιωτικό τομέα οι οικονομίες αυτές θα έπρεπε να περάσουν σε ένα σύστημα όσον πιο κοντά στην «οικονομία της αγοράς» (όπως δηλαδή λειτουργούν οι περισσότερες δυτικές οικονομίες). Στη Ρωσία, υπό την καθοδήγηση και κατά καιρούς πίεση του ΔΝΤ, θα επιλεγθεί η

λεγόμενη θεραπεία σοκ: δηλαδή η γρήγορη και σχεδόν σε όλο το φάσμα της οικονομίας και σε όλα τα επίπεδα μετάβαση σε μια λογική «οικονομίας της αγοράς»: αποκρατικοποιήσεις, δημιουργία νέων ιδιωτικών επιχειρήσεων, κατάργηση κρατικά προσδιοριζόμενων τιμών προϊόντων, κτλ. Η αντίθετη συνταγή είναι εν πολλοίς μια πιο αργή μετάβαση, όπως για παράδειγμα κάνει η Κίνα. Αν και τα πρώτα αποτελέσματα φαινόταν θετικά, η οικονομία της Ρωσίας θα αντιμετωπίσει σημαντικά προβλήματα τα οποία, σε συνδυασμό με την ευρεία διαφθορά, θα κορυφωθούν το 1998.

1998: οικονομική κρίση – η Ρωσία θα κηρύξει στάση πληρωμών τόσο προς το εσωτερικό όσο και προς το εξωτερικό. Σταδικά θα επανέλθει σε μια κανονικότητα υποστηριζόμενη και από την μερική αύξηση των τιμών των ενεργειακών πόρων.

Στάση πληρωμών: θα οδηγήσει σε περαιτέρω κατακραυγή από τους απλήρωτους δημοσίους υπαλλήλους ενάντι στην τότε ηγεσία.

Ο πληθωρισμός θα ξεπεράσει το 80+%.

Η αρχική πολιτική ενός «σκληρού» ρουβλίου (δεν το αφήνει η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας να υποτιμηθεί) θα κατηγορηθεί για περαιτέρω δεινά και τελικά θα οδηγηθεί η Ρωσία σε σημαντική υποτίμηση του νοσμίματός της.

1998-: γρήγορη ανάπτυξη της οικονομίας στο πλαίσιο της πολιτικής σταθερότητας (Πούτιν στην ηγεσία από το 1999), αλλά και των αυξανόμενων τιμών ενεργειακών πόρων.

2008-2009: οικονομική κρίση – όπως και στον υπόλοιπο κόσμο η κρίση του 2007-8 θα επηρεάσει σε δεύτερο βαθμό τα περισσότερα κράτη λόγω της μείωσης της κατανάλωσης.

2014-2017: οικονομική κρίση – τα γεγονότα στην Ουκρανία, η προσάρτηση της Κριμαίας και οι οικονομικές και εμπορικές κυρώσεις προς την ρωσική οικονομία σε συνδυασμό με τη μείωση των τιμών του πετρελαίου θα οδηγήσουν σε αρκετά προβλήματα εντός της Ρωσίας τα οποία μόλις πρόσφατα φαίνεται να καταφέρνει να διαχειριστεί.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της ρωσικής οικονομίας διακρίνονται στα ακόλουθα:

+ πρώτες ύλες – πλούσια χώρα, ειδικά σε ενεργειακούς πόρους, μεταλλεύματα και ξυλεία.

+ ανθρώπινο δυναμικό – πολύ καλά εκπαιδευμένο προσωπικό.

- Διαφθορά – σε μεγάλη έκταση και στο σύνολο της οικονομίας.

- Πολιτικό ρίσκο – η Ρωσία αποτελεί έναν απρόβλεπτο δρώντα με όρους Δύσης. Φαίνεται ότι δεν θα διστάσει να τοποθετηθεί δυναμικά σε μια κατάσταση ακόμα και αν αυτό επιφέρει κυρώσεις από την πλευρά της Δύσης.

- Συναλλαγματικές ισοτιμίες – το ρωσικό ρούβλι είναι συχνά υπό πίεση, ειδικά κατά τις περιόδους όπου οι τιμές ενεργειακών πόρων είναι χαμηλές.

- Χρηματοδότηση – οι οικονομικές κυρώσεις και το μη εξελιγμένο τραπεζικό σύστημα της Ρωσίας σε συνδυασμό με τη διαφθορά δεν αφήνουν σημαντικά περιθώρια για ευρύτερη και κυρίως εύκολη χρηματοδότηση της οικονομίας.

Ο οικονομικός εθνικισμός έχει αυξηθεί σημαντικά μετά το 2014, οπότε εκτιμάται ότι δύσκολα θα υπάρξουν σημαντικά περιθώρια περαιτέρω φιλελευθεροποίησης και ανοίγματος της οικονομίας.

Ρωσία και ΟΗΕ

Η Ρωσία είναι ένας από τους κύριους δρώντες εντός του ΟΗΕ. Είναι μέλος από το 1945, ενώ μια κρίσιμη καμπή στην ιστορία της υπήρξε η συζήτηση κατά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ επί του κατά πόσο η Ρωσία αποτελεί το διάδοχο κράτος – και άρα δικαιούται τη συμμετοχή της ως μόνιμο μέλος του ΣΑ. Η τελευταία της ιδιότητα είναι και η πιο κρίσιμη όσον αφορά στην παρουσία της στον ΟΗΕ αφού είναι από τα βασικά κράτη που μπλοκάρουν ή απειλούν ότι θα μπλοκάρουν ψηφίσματα του ΣΑ επί διαφόρων θεμάτων και, κυρίως, όταν αφορά σε ψηφίσματα που αφορούν σε κυρώσεις ή πολεμικές ενέργειες έναντι άλλων κρατών.

Ρωσία, Παγκόσμια Τράπεζα και ΔΝΤ

Η Ρωσία όσον αφορά στη συμμετοχή της στην Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη Βραζιλία. Από κλασικός δανειζόμενος έχει μετατραπεί σε δανειστή, αν και αυτό δεν έχει αποτυπωθεί πλήρως στα δικαιώματα ψήφων που διατηρεί (ακόμα και μετά τις αλλαγές του 2010). Βασικό της ατού αποτελούν τα διευρυμένα συναλλαγματικά της διαθέσιμα τα οποία ξεκίνησε να «χτίζει» μετά την κρίση του 1998. Βάσει αυτών είναι σε θέση να μπορεί να στηρίζει τις νέες χρηματοδοτικές ανάγκες οργανισμών όπως η ΠΤ και το ΔΝΤ. Εγίνε μέλος και στα δύο το 1992 στο πλαίσιο της προσπάθειας μετάλλαξης της σε ανοικτή οικονομία της αγοράς.

Ρωσία και ΠΟΕ

Η Ρωσία κατάφερε να ενταχθεί στον ΠΟΕ το 2012 και ενώ είχε υποβάλλει σχετική αίτηση εισδοχής από το 1993. Χρειαζόταν πριν να μετατρέψει την οικονομία της σε περισσότερο ελεύθερη με λίγο κρατικό παρεμβατισμό. Παράλληλα, η ίδια κατηγορούσε τον οργανισμό ότι οι διάφορες χρονοτριβές και οι ενστάσεις στην είσοδό της εμπειρίχαν πολιτικές

σκοπιμότητες. Το δίχως άλλο οι ιδιαίτερες σχέσεις της με τα κράτη της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ) αποτελούσε ένα ακόμα σημείο όπου απαιτούνταν ιδιαίτερες συζητήσεις και σχετικές διαπραγματεύσεις.

Παρ' όλα αυτά η ρωσική αγορά, πέραν των ευαίσθητων τομέων της (για ζητήματα ασφαλείας), είναι αρκετά ανοικτή ενώ ο μέσος δασμός της είναι στο 7.6%, ποσοστό ιδιαίτερα χαμηλό για αναπτυσσόμενη οικονομία. Παράλληλα, η Ρωσία είναι αρκετά απύσχα από τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών με μόλις 16 υποθέσεις όπου είτε έχει προχωρήσει σε κάποια καταγγελία ή την έχουν καταγγείλει άλλα κράτη.

Παράλληλα, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η Ρωσία απολαμβάνει μια σημαντική ασυμμετρία ισχύος έναντι της ΕΕ όσον αφορά στους ενεργειακούς πόρους και του γεγονότος ότι σε σημαντικό βαθμό η Ευρώπη εξαρτιέται από τη Ρωσία για τη θέρμανσή της.

Τέλος, η Ρωσία, ειδικά μετά το 2014, είναι ιδιαίτερη ενεργή στο πεδίο των περιφερειακών συνεργασιών αφού αποτελεί τον ηγέτη της Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης (ΕΟΕ). Πρόκειται για μια περιφερειακή συνεργασία που μοιάζει αρκετά (ως προς το τι θα γίνει) με την Ευρωπαϊκή Ένωση (τελωνιακή ένωση, κοινό νόμισμα, υποστηρικτικοί μηχανισμοί) και η οποία προωθήθηκε από τη Ρωσία μετά τη στροφή της Ουκρανίας προς την ΕΕ με την αιτιολογία ότι της είναι οικονομικά και εμπορικά συμφερότερο. Η ΕΟΕ καλύπτει ένα μεγάλο μέρος της Κεντρικής Ασίας και η ιδιότητα μέλους είναι ανοικτή σε όλα τα πρώην μέλη της ΕΣΣΔ που δεν έχουν προσεγγίσει (υπογράψει συμφωνίες τελωνιακής ένωσης) με την ΕΕ.